

УДК 343.1

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.87.4.16>

ЗДІЙСНЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПЕРЕСЛІДУВАННЯ ПОЗА МЕЖАМИ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ СТРОКІВ

Патрелюк Д.А.,
кандидат юридичних наук, докторант
Донецького державного університету внутрішніх справ
ORCID: 0000-0002-7300-4905
e-mail: d.a.patrelyuk@ukr.net

Патрелюк Д.А. Здійснення кримінального переслідування поза межами процесуальних строків.

Наукову статтю присвячено дослідженню випадків здійснення кримінального переслідування поза межами процесуальних строків. Зазначено, що кримінальне переслідування може здійснюватися поза межами процесуальних строків на різних етапах кримінального провадження. Аргументовано, що кримінальне переслідування може здійснюватися поза межами процесуальних строків у таких випадках: 1) до повідомлення особі про підозру; 2) під час зупинення досудового розслідування; 3) у випадку повернення обвинувального акта прокурору. Безстрокове кримінальне переслідування особи у цих випадках може реалізовуватися досить тривалий термін часу без забезпечення прав, свобод і законних інтересів людини. Досліджено, що приписами кримінального процесуального закону не встановлюються часові межі здійснення кримінального провадження до повідомлення про підозру, сторона обвинувачення до цього моменту не обмежується процесуальними строками щодо проведення процесуальної діяльності, спрямованої на викриття конкретної особи у вчиненні кримінального правопорушення. Доведено, що початковий момент кримінального переслідування та початку відліку строків досудового розслідування не слід пов'язувати з певними формальними рішеннями сторони обвинувачення. Відлік строку кримінального переслідування має розпочинатись з моменту проведення першої процесуальної дії, яка направлена на викриття конкретної особи у вчиненні кримінального правопорушення. Встановлено, що можливість сторони обвинувачення зупиняти досудове розслідування створює підґрунтя для здійснення кримінального переслідування поза межами встановлених законом строків. Констатовано, що у зупиненому досудовому розслідуванні реалізація функції кримінального переслідування може здійснюватись через низку слідчих (розшукових) дій, які досить умовно можуть бути направлені на розшук підозрюваного, а також через застосування окремих заходів забезпечення кримінального провадження. Відмічено, що безстрокове викриття конкретної особи у вчиненні кримінального правопорушення може здійснюватися у ситуації повернення прокурору обвинувального акта. У такому разі процесуальні норми не регламентують часових меж для повторного звернення прокурора до суду з обвинувальним актом та не забороняють стороні обвинувачення проводити процесуальні дії щодо встановлення причетності певної особи до вчинення кримінального правопорушення.

Ключові слова: кримінальне переслідування, досудове розслідування, процесуальний строк, обвинувачення, забезпечення прав, підозрюваний.

Patrelyuk D.A. Criminal prosecution outside procedural deadlines.

The scientific article is devoted to the study of cases of criminal prosecution outside the procedural deadlines. It is noted that criminal prosecution can be carried out outside the procedural deadlines at different stages of criminal proceedings. It is argued that criminal prosecution can be carried out outside the procedural deadlines in the following cases: 1) before the person is notified of suspicion; 2) during the suspension of the pre-trial investigation; 3) in the event of the return of the indictment to the prosecutor. Indefinite criminal prosecution of a person in these cases can be implemented for a rather long period of time without ensuring the rights, freedoms and legitimate interests of the person.

It is investigated that the provisions of the criminal procedural law do not establish time limits for the conduct of criminal proceedings before the notification of suspicion, the prosecution is not limited by procedural deadlines for conducting procedural activities aimed at exposing a specific person in committing a criminal offense. It has been proven that the initial moment of criminal prosecution and the beginning of the countdown of the pre-trial investigation periods should not be associated with certain formal decisions of the prosecution. The countdown of the criminal prosecution period should begin from the moment of the first procedural action aimed at exposing a specific person in the commission of a criminal offense. It has been established that the possibility of the prosecution to stop the pre-trial investigation creates the basis for carrying out criminal prosecution outside the time limits established by law. It has been established that in a stopped pre-trial investigation, the implementation of the criminal prosecution function can be carried out through a number of investigative (search) actions, which can quite conditionally be aimed at finding the suspect, as well as through the application of certain measures to ensure criminal proceedings. It is noted that the unlimited exposure of a specific person in the commission of a criminal offense can be carried out in a situation where the indictment is returned to the prosecutor. In this case, procedural norms do not regulate the time limits for the prosecutor to re-apply to the court with an indictment and do not prohibit the prosecution from conducting procedural actions to establish the involvement of a certain person in the commission of a criminal offense.

Key words: criminal prosecution, pre-trial investigation, procedural deadline, accusation, ensuring rights, suspect.

Постановка проблеми. Одним з інструментів обмеження свавілля сторони обвинувачення у ході здійснення кримінального переслідування є визначений законом строк такої обвинувальної діяльності.

На переконання Ю.В. Циганюк питання часу є ключовим у кримінальній процесуальній діяльності та знаходить своє процесуальне вираження у визначенні поняття «процесуальні строки». А така категорія, як «процесуальні строки», істотно впливає на кримінально-процесуальні правовідносини [1, с. 205]. Е.О. Скубак визначає строки досудового розслідування як один із найбільш дієвих засобів реалізації процесуальних гарантій прав особи у кримінальному провадженні, оскільки лише вони мають чіткі, математично виражені часові межі та арифметично визначені правила їх обчислення, на відміну від більшості інших процесуальних гарантій, які зазвичай мають декларативний характер або ж фіксація факту порушення чи не порушення яких, залежить виключно від суб'єктивної оцінки того, хто таке порушення оцінює [2, с. 128]. Чіткий, визначений законом строк дисциплінує сторону обвинувачення, обмежує прояви свавілля та свободу розсуду. Однак окремі положення кримінального процесуального закону, які регламентують строки досудового розслідування, створюють можливості для здійснення кримінального переслідування поза межами процесуальних строків, та як наслідок є підґрунтям для зловживань та порушень прав і свобод людини.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання недоліків правової регламентації строків на стадії досудового розслідування досліджували такі науковці: С.С. Барган, І.В. Гловюк, Л.М. Лобойко, Т.О. Лоскутов, А.Д. Ошедша, Е.О. Скубак, Ю.В. Циганюк та інші. Не дивлячись на наявність наукових напрацювань у площині регламентації строків досудового розслідування, переважна більшість дослідників у своїх працях не акцентували увагу на проблематиці збору стороною обвинувачення доказової інформації поза межами процесуальних строків.

Метою даного дослідження є аналіз проблематики здійснення кримінального переслідування поза межами кримінальних процесуальних строків.

Виклад основного матеріалу. Кримінальне переслідування визначається як кримінальна процесуальна діяльність сторони обвинувачення з викриття конкретної особи у вчиненні кримінального правопорушення. Кримінальне переслідування здійснюється шляхом проведення гласних та негласних слідчих (розшукових) дій, інших процесуальних дій, спрямованих на отримання доказів причетності певної особи до вчинення кримінального правопорушення. Не є кримінальним переслідуванням застосування органами судочинства заходів забезпечення кримінального провадження, у тому числі й запобіжних заходів. (Л.М. Лобойко, Т.О. Лоскутов) [3, с. 397]. Примус, що застосовується у ході кримінального переслідування, виходить за межі останнього, створює умови для доведення причетності особи до вчинення *кримінального правопорушення* (курсив – автор) [4, с. 162]. Дещо відходячи від основної проблематики та, в цілому, підтримуючи надане

визначення, вважаємо за доцільне деталізувати окремі твердження. Кримінальне переслідування напряму пов'язане з здобуттям стороною обвинувачення викривальних даних щодо конкретної особи, тобто з пізнавальною діяльністю щодо обставин вчинення певною особою кримінального правопорушення. Остання включає в себе проведення як слідчих (розшукових) дій так і інших процесуальних дій, в результаті яких можливо здобуття доказової інформації. В той же час, неможна однозначно стверджувати, що заходи забезпечення кримінального провадження, яким властивий примус, позбавлені пізнавальної складової, а отже не являються елементом кримінального переслідування.

Заходи забезпечення кримінального провадження можуть бути інструментами пізнання. Зокрема процесуальними засобами пізнання слідчого є такі заходи забезпечення кримінального провадження як тимчасовий доступ до речей і документів, тимчасове вилучення майна, арешт майна, затримання [5, с. 564]. Виходить так, що окремим заходам забезпечення кримінального провадження притаманна пізнавальна складова (наприклад, тимчасовий доступ до речей і документів, затримання особи тощо). Відповідно, застосування заходів забезпечення кримінального провадження, які передбачають пізнавальну складову, є частиною діяльності з кримінального переслідування особи.

На підставі аналізу наукової літератури та чинного законодавства з'ясовано, що здійснення кримінального переслідування поза межами процесуальних строків може відбуватись на таких етапах досудового кримінального провадження:

1. **До повідомлення особі про підозру.** Повідомлення про підозру – один із найважливіших процесуальних актів, спрямованих на практичну реалізацію функції досудового розслідування та забезпечення захисту прав особи, відносно якої відкрито кримінальне провадження [6, с. 121].

С.С. Барган зазначає, що за чинними приписами Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) пізнавальна діяльність слідчого до моменту повідомлення особі про підозру немає чітких часових меж, крім «розумних». Враховуючи те, що критерії розумних строків не завжди беруться до уваги слідчим та прокурором під час досудового розслідування, слідчий до дня повідомлення особі про підозру може здійснювати пізнавальну діяльність свавільно, без жодних часових обмежень. Це не сприяє забезпеченню прав і свобод як потерпілого, так і підозрюваного на стадії досудового розслідування [7, с. 390].

Під час правозастосування існує практика максимального затягування слідчими та прокурорами із повідомленням фактично підозрюваної особи про підозру у випадках, коли така особа офіційно не затримується. Подібна практика призводить до того, що відносно фактично підозрюваної особи проводиться досудове розслідування у повному обсязі без надання їй офіційного статусу підозрюваного, що, своєю чергою, не дає змоги цій особі повноцінно реалізувати своє право на захист від обвинувачення, а також усі інші передбачені цим статусом права [6, с. 255-256].

Однією з причин такої практики є законодавче положення про початок відліку строку досудового розслідування. Так, відповідно до положень ч. 1 ст. 219 КПК України строк досудового розслідування обчислюється з моменту повідомлення особі про підозру до дня звернення до суду з обвинувальним актом «...» [8]. Чинна редакція ст. 219 КПК України не визначає строк досудового розслідування з моменту внесення відомостей про кримінального правопорушення до ЄРДР до моменту повідомлення про підозру. Фактично, досудове розслідування, до моменту повідомлення про підозру, може тривати нескінченно довго, оскільки кримінальний процесуальний закон не регулює такий строк. Подібні правові положення можливо б не викликали заперечень, аби сторона обвинувачення не взяла б за звичку, нехтуючи вимогам стандарту доказування «достатність доказів для підозри», зловживати своїми правами та переносити момент повідомлення про підозру на кінцевий етап розслідування.

Виходить так, що сторона обвинувачення, офіційно не визнаючи здійснення кримінального переслідування (не повідомляючи особі про підозру) може переслідувати особу досить тривалий термін часу аж до закінчення крайніх строків давності притягнення до кримінальної відповідальності. Така практика є негативним явищем у контексті забезпечення прав особи, яка фактично переслідується органами кримінального судочинства (порушуються право особи на захист та інші процесуальні гарантії).

Для визначення початку обчислення строку кримінального переслідування важливо з'ясувати момент відліку. Відповідно до чинного кримінального процесуального закону кримінальне переслідування розпочинається з моменту отримання особою статусу підозрюваного, тобто з моменту

повідомлення про підозру чи з моменту затримання за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення. Уявляється, що таке «формальне» ставлення до початкового моменту кримінального переслідування не відповідає сутності даного поняття.

У доктрині кримінального процесу, окремі дослідники, при визначенні моменту початку кримінального переслідування беруть за основу змістовний, а не формальний аспект. Так, початок реалізації функції кримінального переслідування, як вказує Т.О. Лоскутов, пов'язується з початком проведення першої процесуальної дії, що спрямована на викриття (перевірку на причетність) конкретної особи у вчиненні *кримінального правопорушення* (курсив – автор) [9, с. 134]. Погоджуючись з тим, що державне обвинувачення (кримінальне переслідування) починається саме з початкового моменту викриття особи у вчиненні кримінального правопорушення, логічно є теза про те, що особа, стосовно якої розпочалось кримінальне переслідування, від самого його початку має бути наділена відповідними правами.

Є.О. Говорун, аналізуючи КПК Литви на предмет регламентації строків досудового розслідування зазначила, що дотримання прав підозрюваної особи стоять на найвищому рівні, у зв'язку з чим строки досудового розслідування у цій країні обчислюються саме з моменту обмеження прав такої особи [10, с. 193]. На наше переконання така концепція є вірною, однак більш влучно виглядає положення про відлік процесуальних строків з моменту вчинення першої процесуальної дії, направленої на викриття конкретної особи у вчиненні кримінального правопорушення.

Рішення Європейського суду з прав людини «Шабельник проти України» від 2009 р. дає нам зрозуміти, що початком відліку процесуальних строків кримінального переслідування є виникнення у органів кримінального переслідування підозри у вчиненні правопорушення. При цьому, до уваги не береться пред'явлення формального обвинувачення [11]. Уявляється, що початковий момент кримінального переслідування та початку відліку строків досудового розслідування не слід пов'язувати з певними формальними рішеннями сторони обвинувачення. Відлік строку кримінального переслідування має розпочинатись з моменту проведення першої процесуальної дії, яка направлена на викриття конкретної особи у вчиненні кримінального правопорушення.

Ми пропонуємо зміни до кримінального процесуального закону, якими передбачити можливість особи або її захисника звернутись з відповідним клопотанням до слідчого судді задля визначення початкового моменту відліку строку досудового розслідування. Дана пропозиція не передбачає застосування важелів впливу на сторону обвинувачення задля «примусового» формального повідомлення особі про підозру. Однак, визначення слідчим суддею початкового моменту кримінального переслідування має «запустити» відлік строку досудового розслідування, що є суттєвою гарантією дотримання прав підозрюваної особи.

2. Під час зупинення досудового розслідування. Можливість сторони обвинувачення зупинити досудове розслідування (відповідно й кримінальні процесуальні строки розслідування) створює підґрунтя для здійснення кримінального переслідування поза межами встановлених законом строків.

О.Ю. Маринич пише, що метою впровадження інституту зупинення та відновлення досудового розслідування у кримінальний процес є саме зупинення процесуальних строків на стадії досудового розслідування за наявності підстав, визначених законом [12, с. 130]. Такий «інструмент» збереження процесуальних строків є вигідним виключно для сторони обвинувачення. Під час правозастосування трапляються випадки не лише зловживання стороною обвинувачення можливістю безконтрольно та невизначену кількість разів зупинити та відновлювати перебіг досудового розслідування, а й використовувати період зупинення розслідування з метою доказування (кримінального переслідування) поза межами процесуальних строків.

Згідно з ст. 219 КПК України строк із дня винесення постанови про зупинення кримінального провадження до винесення постанови про відновлення кримінального провадження не включається у строки досудового розслідування. Положення ст. 280 КПК України містять виключний перелік випадків зупинення досудового розслідування після повідомлення особі про підозру. Досудове розслідування зупиняється вмотивованою постановою прокурора або слідчого, дізнавача за погодженням з прокурором. Після зупинення досудового розслідування проведення слідчих (розшукових) дій не допускається, крім тих, які спрямовані на встановлення місцезнаходження підозрюваного [8].

Відповідно до вищевказаних положень, кримінальний процесуальний закон містить загальну заборону на проведення слідчих (розшукових) на період зупинення досудового розслідування.

В рамках зупиненого досудового розслідування допускається застосування заходів забезпечення кримінального провадження та проведення слідчих (розшукових) дій, які направлені виключно на встановлення місцезнаходження підозрюваної особи. Передбачена законом можливість провадження окремих слідчих (розшукових) дій в рамках зупиненого досудового розслідування створює підґрунтя для зловживання таким виключенням стороною обвинувачення.

С.С. Барган з даного приводу відзначає, що положення ст. 280 КПК України не обмежують слідчого щодо здійснення пізнання обставин вчинення кримінального правопорушення через реалізацію заходів забезпечення у зупиненому кримінальному провадженні [5, с. 564]. Погоджуючись з даним твердженням, варто вказати, що й обмеження щодо проведення слідчих (розшукових) дій є надто умовними.

Зупинення досудового розслідування призупиняє строки пізнавальної діяльності слідчого, хоча остання фактично може продовжуватися шляхом реалізації інших (крім слідчих (розшукових) дій) пізнавальних засобів, а також використання всіх пізнавальних засобів для з'ясування місцезнаходження підозрюваного [7, с. 390]. Фактично, у зупиненому досудовому розслідуванні реалізація функції кримінального переслідування може здійснюватись через низку слідчих (розшукових) дій, які досить умовно можуть бути направлені на розшук підозрюваного, а також через застосування окремих заходів забезпечення кримінального провадження.

Убачається, що у положеннях ст. 280 КПК України закладено ідею щодо неможливості здобуття будь-яких доказів (тобто здійснювати кримінальне переслідування) у період зупинення досудового розслідування. Однак положення «виключно на встановлення місцезнаходження підозрюваної особи» на практиці тлумачиться досить по-різному. Даним виключенням з загального правила щодо заборони переслідування у зупиненому досудовому провадженні сторона обвинувачення може обґрунтувати законність проведення майже будь-яких слідчих (розшукових) дій в результаті яких не виключається здобуття викривальних доказів.

Кримінальне переслідування, яке здійснюється поза межами кримінальних процесуальних строків не можна вважати справедливим. Викриття особи, здійснюване поза межами кримінальних процесуальних строків вважається таким, що здійснене поза кримінальною процесуальною формою. Відповідно, докази, здобуті у такий незаконний спосіб, мають бути визнані судом недопустимими.

У даному контексті варто вказати, що на практиці, при виконанні доручень слідчого щодо проведення слідчих (розшукових) дій у зупиненому досудовому провадженні оперативні підрозділи не завжди дотримуються виключної мети таких заходів – встановлення місцезнаходження особи. Як наслідок, в результаті таких дій щодо викриття конкретної особи, місцезнаходження якої вже відомо (анкетні дані такої особи можуть прямо зазначатися у протоколі слідчої (розшукової) дії), здобувається інформація обвинувального спрямування, яка згодом може бути використана при доказуванні.

3. У випадку повернення обвинувального акта прокурору. Т.О. Лоскутов відзначає, що законне виконання *стороною обвинувачення* (курсив – автор) функції кримінального переслідування передбачає, що пізнавальні межі *останньої* (курсив – автор) не виходять за його нормативні межі. Це є можливим, коли функція кримінального переслідування здійснюється *стороною обвинувачення* (курсив – автор) у межах строку, встановленого законодавством для перевірки причетності особи до вчинення злочину [9, с. 43]. Кінцевим моментом строку досудового розслідування є його закінчення, яке, як етап кримінального провадження, законодавець пов'язує у часі зі зверненням з обвинувальним актом до суду (його фактичним направленням). А тому в межах строку досудового розслідування обвинувальний акт має бути не лише складено, затверджено та вручено, а й безпосередньо направлено на адресу суду [13].

Обвинувальний акт є процесуальним рішенням, яким прокурор висуває обвинувачення у вчиненні кримінального правопорушення і яким завершується досудове розслідування. Обвинувальний акт повинен відповідати вимогам, передбаченим у статті 291 КПК України. Відповідно до положень ч. 3 ст. 314 КПК України у підготовчому судовому засіданні суд має право прийняти рішення про повернення обвинувального акта, якщо останній не відповідає вимогам КПК України [8].

І.В. Гловюк зауважує, що КПК України надзвичайно мало уваги приділив поверненню обвинувального акта, а його наслідкам у частині строку не присвячена жодна загальна чи спеціальна норма, що навряд можна визнати логічним [14 с. 36]. Так, під час правозастосування існують

непоодинокі випадки, коли сторона обвинувачення здійснює «доопрацювання» матеріалів кримінального провадження під новий обвинувальний акт шляхом проведення відповідних слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій, при цьому не обмежуючись будь-яким строком.

А.Д. Ошедша пише, що процесуальний інститут повернення обвинувального акта прокурору став інструментом для відновлення досудового розслідування і його подальшого проведення поза межами строків, встановлених ст. 219 КПК України. Авторка підкреслює, що така діяльність призводить до неконтрольованого та необмеженого у часі кримінального переслідування, що не сприяє належному забезпеченню прав, свобод і законних інтересів людини [15, с. 145]. Така неконтрольована та необмежена діяльність сторони обвинувачення пояснюється тим, що кримінальний процесуальний закон не регламентує строк, протягом якого прокурор має «виправити» обвинувальний акт та не деталізує, які саме процесуальні дії вправі здійснювати сторона обвинувачення у перебігу «виправлення» обвинувального акта. Відсутність у кримінальному процесуальному законі деталізації щодо дій сторони обвинувачення під час повернення обвинувального акта судом через невідповідність останнього вимогам КПК України слугує підґрунтям для здійснення незаконного кримінального переслідування поза межами кримінальних процесуальних строків.

Аналізуючи практику Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду з розглянуто питання можна підсумувати, що за загальним правилом слідчі (розшукові) дії можуть проводитися лише в розпочатому кримінальному провадженні, відомості про яке занесені до Єдиного реєстру досудових розслідувань, та не можуть проводитися після закінчення строків досудового розслідування. Докази, добуті внаслідок проведення слідчих (розшукових) дій, які здійснювались всупереч вказаному правилу є недопустимими. Повернення обвинувального акта не передбачає поновлення завершеного досудового розслідування. Чинний КПК України однозначно відмовився від інституту додаткового розслідування, який існував за КПК 1960 року. Відсутність можливості проведення додаткового розслідування після звернення до суду з обвинувальним актом очевидна. В Пояснювальній записці до проекту Кодексу зазначалося, що «одним з основних напрямів реформування ... стала ліквідація можливості відправлення справи на додаткове розслідування», «підвищенню гарантій прав підозрюваних та обвинувачених сприятиме також ... скасування інституту повернення справи на додаткове розслідування». З цього випливає, що повернення обвинувального акту не може використовуватися стороною обвинувачення для проведення будь-яких процесуальних дій, крім приведення його у відповідність до вимог статті 291 КПК України. Кримінальний процесуальний закон не містить положення щодо конкретного строку, у який прокурор повинен усунути встановлені судом недоліки обвинувального акта, а тому такі недоліки повинні бути усунуті в межах розумного строку, тобто такого, що є об'єктивно необхідним для виконання процесуальних дій та прийняття процесуальних рішень [16; 17; 18; 19; 13].

Досліджуючи практику Верховного Суду А.Д. Ошедша зазначає, що інститут повернення обвинувального акта нерідко використовується для продовження досудового розслідування, фактично отримуючи змогу проводити слідчі (розшукові) та інші процесуальні дії без часових обмежень. Тобто, не можна виключати, що частина прогалин в оформленні та змісті обвинувального акта допускається свідомо, переслідуючи мету штучного зупинення перебігу строку досудового розслідування [15, с. 146]. Такі прогалини у регулюванні можуть використовуватись стороною обвинувачення у ситуаціях, коли строк досудового розслідування завершується, а доказова діяльність ще не проведена у повному обсязі. В такому разі сторона обвинувачення може цілеспрямовано надіслати до суду «дефектний» обвинувальний акт з розрахунку на його повернення та «доопрацювання».

Раціональний зміст є в думці Ю.В. Циганюк, яка вважає, що забезпечення балансу прав сторін кримінального провадження, що є невід'ємною складовою частиною справедливості провадження, передбачає, що жодна з них не отримуватиме преференцій унаслідок маніпуляцій і порушення законодавства. Тому можливість сторони обвинувачення проводити слідчі та процесуальні дії і після того, як нею було ухвалене рішення про завершення досудового розслідування, має врівноважуватись тим, що час, протягом якого досудове розслідування фактично здійснювалось усупереч попередньому рішення про його завершення, включається до строку досудового розслідування [1, с. 205].

Подібної позиції дотримується й Т.О. Лоскутов зазначивши, що момент закінчення кримінального переслідування співпадає з моментом закінчення останньої процесуальної дії, що спрямована

на викриття (перевірку на причетність) конкретної особи у вчиненні *кримінального правопорушення* (курсив – автор) [20, с. 172]. Відповідно до даної концепції, у разі здійснення стороною обвинувачення процесуальних дій, направлених на викриття особи, після повернення обвинувального акта, то фактично досудове розслідування не завершилось та, відповідно, строки досудового розслідування мають продовжувати свій відлік. Отже, у разі, якщо після повернення обвинувального акта провадиться пізнавальна діяльність сторони обвинувачення (збір обвинувальних доказів, перевірка причетності тощо), то процесуальні строки розслідування мають знов почати відлік.

І.В. Гловюк констатує, що у разі буквального тлумачення п. 3 ч. 3 ст. 314 КПК України «повернути обвинувальний акт, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру прокурору, якщо вони не відповідають вимогам цього Кодексу», то очевидно, що ідея повернення у тому, щоб надалі до суду надійшов обвинувальний акт, що відповідає вимогам КПК України, щоб суд міг його розглядати. Зважаючи на вимоги обвинувального акта, те, що там не має бути посилок на докази, і відсутність у суду повноважень оцінювати повноту досудового розслідування, очевидно, що не мало б бути потреби збирати додаткові докази. Утім, на практиці є протилежні випадки, як і випадки закриття кримінального провадження після повернення обвинувального акта. Зважаючи на те, що КПК України не містить норми щодо строку виправлення обвинувального акта, саме прокурор має доводити, що це здійснено у розумний строк. Утім, наслідки недотримання розумного строку незрозумілі і не визначені ні у законодавстві, ні на практиці [14, с. 37].

Враховуючи вищевказане, варто підсумувати, що КПК України не регламентує часових меж для повторного звернення прокурора до суду з обвинувальним актом та прямо не забороняє стороні обвинувачення здійснювати процесуальні дії пізнавального характеру (кримінальне переслідування) поза межами процесуальних строків. Так, у разі здійснення кримінального переслідування після повернення обвинувального акта прокурору, пропонується автоматичне продовження відліку процесуальних строків досудового розслідування.

Висновки. На підставі проведеного дослідження можна підсумувати, що кримінальне переслідування може здійснюватися поза межами процесуальних строків на різних етапах кримінального провадження.

Кримінальне переслідування може здійснюватися поза межами процесуальних строків у таких випадках: 1) до повідомлення особі про підозру; 2) під час зупинення досудового розслідування; 3) у випадку повернення обвинувального акта прокурору. Безстрокове кримінальне переслідування особи у цих випадках може реалізовуватися досить тривалий термін часу без забезпечення прав, свобод і законних інтересів людини.

З урахуванням того, що приписами кримінального процесуального закону не встановлюються часові межі здійснення кримінального провадження до повідомлення про підозру, сторона обвинувачення до цього моменту не обмежується процесуальними строками щодо проведення процесуальної діяльності, спрямованої на викриття конкретної особи у вчиненні кримінального правопорушення.

Використання у змісті ч. 5 ст. 280 КПК України оціночного словосполучення «встановлення місцезнаходження підозрюваного», а також обмеження заборони лише слідчими (розшуковими) діями, уможлиблює здійснення стороною обвинувачення кримінального переслідування особи поза межами будь-яких часових параметрів під час зупинення досудового розслідування. Це відбувається шляхом занадто широкого тлумачення нормативного словосполучення «встановлення місцезнаходження підозрюваного», передоручення проведення слідчих (розшукових) дій оперативним підрозділам, що не додержуються наведеної заборони, а також застосування заходів забезпечення кримінального провадження.

Безстрокове викриття конкретної особи у вчиненні кримінального правопорушення може здійснюватися у ситуації повернення прокурору обвинувального акта. У такому разі процесуальні норми не регламентують часових меж для повторного звернення прокурора до суду з обвинувальним актом та не забороняють стороні обвинувачення проводити процесуальні дії щодо встановлення причетності певної особи до вчинення кримінального правопорушення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Циганюк Ю.В. Застосування категорії часу як об'єктивної форми існування матерії в обчисленні строку досудового розслідування в разі, якщо після здійснення повідомлення про

- завершення досудового розслідування прокурором винесена постанова про відновлення строку досудового розслідування. *Нове українське право*. 2021. Випуск 6. С. 201–206.
2. Скубак Е.О. Дієвість процесуальних гарантій сторін кримінального провадження після спливу строку досудового розслідування та форми його закінчення. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2022. Вип. 2. С. 128–132.
 3. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Харків: Право. 2016. Т. 19: Кримінальний процес, судоустрій, прокуратура та адвокатура / редкол.: В.Т. Нор (голова) та ін.; Нац. акад. прав. наук України; Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. 2020. 960 с.
 4. Лоскутов Т.О. Щодо питання про належність примусових заходів до функції кримінального переслідування, здійснюваної слідчим ОВС. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2009. № 3. С. 160–163.
 5. Барган С.С. Проблеми нормативного регулювання процесуальних засобів пізнавальної діяльності слідчого. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. № 1. С. 560–565.
 6. Прокурор: керує? координує? наглядає? розслідує: Звіт за результатами дослідження «Роль прокурора на досудовій стадії кримінального процесу». Белоусов Ю., Венгер В., Мітько В., Орлеан А., Сущенко В., Яворська В.; за заг. ред. Белоусова Ю. Київ: СТ-Друк, 2017. 268 с. URL: https://issuu.com/irf_ua/docs/prokuror_210_270 (дата звернення 20.01.2025).
 7. Барган С.С. Дефекти правової регламентації часових меж пізнавальної діяльності слідчого. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 2. С. 388–390.
 8. Кримінальний процесуальний кодекс України. Закон від 13.04.2012. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 20.01.2025).
 9. Лоскутов Т.О. Кримінальне переслідування, здійснюване слідчим : монографія. Дніпропетровськ: Ліра ЛТД, 2011. 164 с.
 10. Говорун Є.О. Міжнародно-правові стандарти регламентації строків досудового розслідування. *National law journal: theory and practice*. 2018. С. 191–194. URL: http://jurnaluljuridic.in.ua/archive/2018/6/part_1/41.pdf (дата звернення: 19.01.2025).
 11. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Шабельник проти України» від 19.02.2009 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_457#Text (дата звернення: 29.01.2025).
 12. Маринич О.Ю. Деякі аспекти забезпечення права на розумний строк досудового кримінального провадження. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2023. Випуск 4 (51). С. 129–135.
 13. Постанова Верховного Суду колегією суддів Першої судової палати Касаційного кримінального суду від 25.01.2024 р. Справа № 450/3797/21. Провадження № 51-1504км23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116704996> (дата звернення: 15.01.2025).
 14. Гловюк І.В. Повернення обвинувального акта прокурору та строки досудового розслідування: розвиток практики ККС ВС. Кримінальне судочинство: сучасний стан та перспективи розвитку: матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. (Київ, 2 трав. 2024 р.) / редкол.: В.В. Черней, С.Д. Гусарев, С.С. Чернявський та ін. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2024. С. 34–38. URL: https://www.researchgate.net/publication/380932062_GLOVUK_IV_POVERNENNA_OBVINUVALNOGO_AKTA_PROKURORU_TA_STROKI_DOSUDOVOGO_ROZSLIDUVANNA_ROZVITOK_PRAKTIKI_KKS_VS_Kriminalne_sudocinstvo_sucasnij_stan_ta_perspektivi_rozvitku_Tekst_materiali_Vseukr_nauk-p (дата звернення 18.01.2025).
 15. Ошедша А.Д. Окремі питання перебігу строку досудового розслідування після повернення судом обвинувального акта прокурору. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського*. Серія: юридичні науки. 2024. Том 35 (74). № 3. С. 145–150.
 16. Постанова Верховного Суду колегією суддів Першої судової палати Касаційного кримінального суду від 18.10.2022 р. Справа № 753/6486/21. Провадження № 51-5845км21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106940481> (дата звернення: 15.01.2025).
 17. Постанова Об'єднаної палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 15.04.2024 р. Справа № 753/25892/21. Провадження № 51-3076 кмо 23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118520015> (дата звернення: 15.01.2025).
 18. Постанова Верховного Суду колегією суддів Третьої судової палати Касаційного кримінального суду від 07.12.2022 р. Справа № 681/1033/20. Провадження № 51-717км22. URL:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/107834075> (дата звернення: 15.01.2025).

19. Постанова Верховного Суду колегією суддів Третньої судової палати Касаційного кримінального суду від 26.10.2022 р. Справа № 686/10785/16-к. Провадження № 51-1321км22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107023962> (дата звернення: 15.01.2025).
20. Лоскутов Т.О. Моменти початку та закінчення кримінального переслідування, здійснюваного слідчим ОВС. *Право і суспільство*. 2010. № 2. С. 168–173.